

Funkční analýza

Předmět Informační systémy

Daniela Szturcová

Projektování IS

- IS má za účel zefektivnit práci s informacemi.
- Při projektování IS zohledňujeme potřeby zákazníka, definujeme firemní procesy a teprve poté přistupujeme k návrhu IS.
- Používané postupy:
  - analýza
  - syntéza

Analýza systémů

[systems] analysis is frustrating, full of complex interpersonal relationships, indefinite, and difficult. In a word, it is fascinating. Once you're hooked, the old easy pleasures of system building are never again enough to satisfy you.

Structured Analysis and Systems Specification

(DeMarco, 1978)

Proč analyzujeme?

- Porozumění řešeného problému.
- Snaha o standardizaci pracovních postupů.
- Zlepšení komunikace - v týmu řešitelů, mezi řešiteli a zákazníkem či uživatelem.
- Zachycení analytických postupů ve formě dokumentace - aktuálnost, úplnost, možnost opakovat.

Analytické přístupy

Objektově – orientovaná analýza a návrh

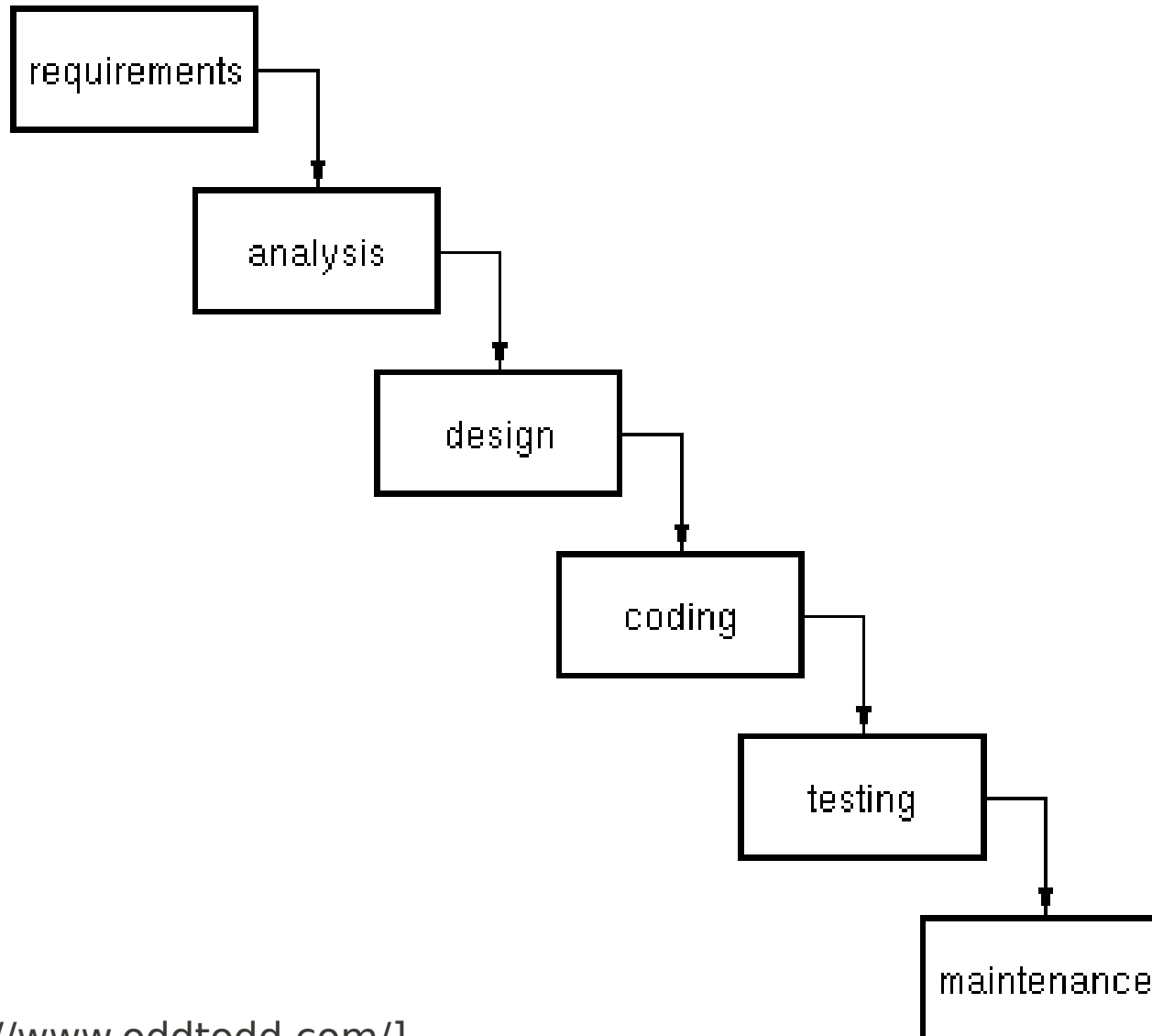
Strukturovaná analýza a návrh

- Odlišný filosofický princip
- Vývoj a tvorba IS je podmíněna výběrem přístupu a použitou metodikou

Strukturovaná analýza a návrh

- Odděluje data a procesy
- Vznikají datové a funkční modely, které spolu korespondují
- Většinou se používá vodopádový model pro vývoj IS a s tím spojený postup dekompozice systému

Vodopádový model

[<http://www.oddtodd.com/>]

Specifikace požadavků

- První fáze – snaha tvůrce systému zmapovat potřeby uživatelů systému.
- Představuje úplný popis chování systému, který budeme vyvíjet.
- Tvoří se jako sada slovních popisů či diagramů, které zachycují všechny interakce uživatele s vytvářeným systémem.

Specifikace požadavků

- Interview
- Legislativa - doména v obecné rovině, tak u zákazníka
- Opakování ověřených postupů založených na zkušenosti tvůrce
- Výstupem by měl být oboustranně odsouhlasený a podepsaný dokument

Funkční analýza

- Zaměřuje se na funkce systému – identifikuje je a popisuje.
- Definuje a popisuje také
  - události a
  - transakce.
- Výsledkem je funkční model systému.
- Koresponduje s dalšími modely – datovým, časovým.

Seznam událostí

ID	Název událostí	Typ	Reakce systému
1	Stávník nabíjí svůj účet	Datový	Přijme peníze, vystaví nový stav účtu
2	Strávník si prohlíží stav, historii účtu	Datový	Zobrazí stav účtu
3	Strávník si prohlíží jídelníček	Datový	Zobrazí aktuální jídelníček
4	Strávník si objednává jídlo	Datový	Vystaví potvrzení o objednávce, přepočte nabídku jídel
5	Strávník ruší objednávku jídla	Datový	Provede přepočet jídel v nabídce
6	Strávník si prohlíží seznam objednávek	Datový	Zobrazí stav objednávek
7	Je poslední den v měsíci	Časový	Provede se odečet z platu zaměstnance
8	Správce zakládá/ruší účty strávníků	Datový	Založí/zruší účet, obnoví stav účtů
9	Správce vede evidenci zaměstnanců	Datový	Založí/změní/zruší účet, obnoví stav zaměstnanců

Funkční diagramy

V literatuře se dají nalézt pod různým označením:

- procesní model (process model),
- diagram toku práce (work flow diagram),
- funkční model (function model),
- bublinový diagram (bubble chart or diagram),
- diagram datových toků, toků dat (DFD).

Diagram datových toků - DFD

DFD - Data Flow Diagram

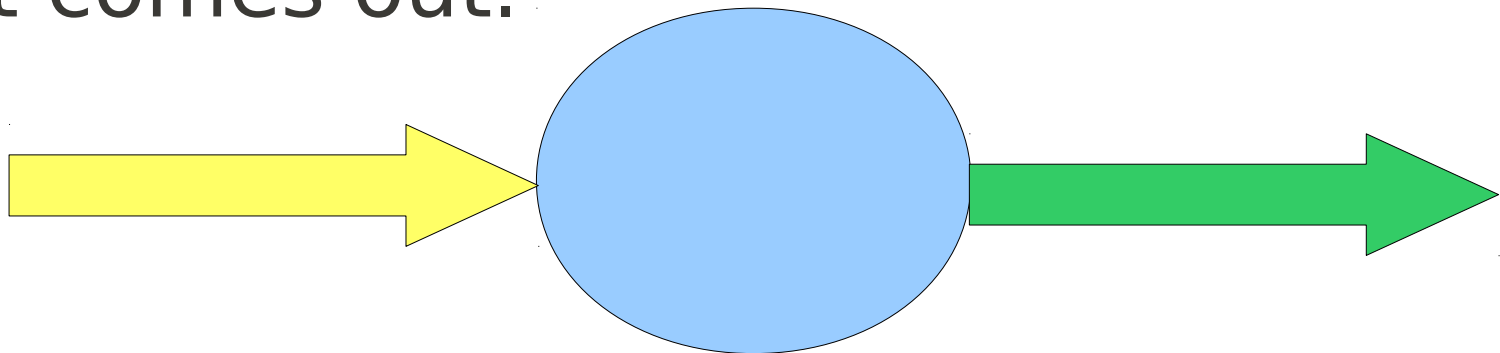
- Z historie jsou známy první pokusy znázornění datových toků v organizační struktuře podniku a výroby již na počátku 20. století.
- Dnes patří diagramy datových toků mezi nejužívanější nástroje strukturované analýzy.

Define DFD

A data flow diagram (DFD) is a graphical representation of the flow of data between processes.

In other words, it shows:

- What goes in.
- How it is changed.
- What comes out.

Definice dle De Marca

- Diagram datových toků je síťovou reprezentací systému.
- Systém může být automatizovaný, manuální nebo smíšený.
- DFD znázorňuje systém pomocí jeho komponent a určuje rozhraní mezi komponentami.

DFD

DFD se skládá ze čtyř základních prvků, kdy se každá komponenta znázorňuje pomocí grafického symbolu.

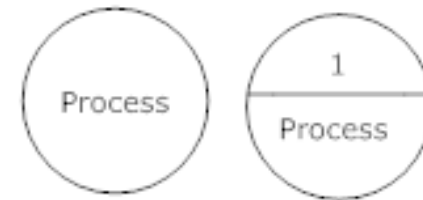
- Proces
  - Datová paměť
  - Datový tok
  - Aktér (terminátor)
- Každý grafický symbol je označen názvem, který charakterizuje danou komponentu.

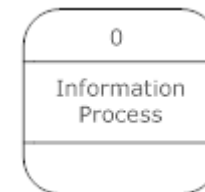
Process

A process transforms incoming data flow into outgoing data flow.

Yourdon and Coad Process Notations

Gane and Sarson Process Notation

Proces

- Proces představuje část systému, která provádí transformaci vstupů na výstupy. Název má vystihovat podstatu funkce.
- Vstupní a výstupní data mají odlišná pojmenování i v případě, že se jedná o data se stejnou strukturou.

DataStore

Datastores are repositories of data in the system. They are sometimes also referred to as files.

Yourdon and Coad Process Notations

Gane and Sarson Process Notation

Datová paměť (datový sklad)

- Data Store znázorňuje uchovávaná data (materiál).
- Paměť může realizována na počítači i jinou formou (kartotéka lístků, objednané zboží na skladě, ...).
- Paměti představují místa, kde jsou po nějakou dobu uložena data, bez porušení jejich struktury, a odkud o nich mohou být čerpány informace.

Produkty

Datová paměť

Důvody existence datových pamětí:

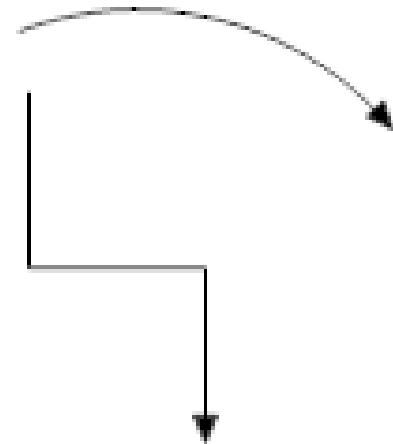
- požadavek uživatele (data předávaná mezi procesy, které pracují v různých časových obdobích),
- důsledek implementace (mezivýsledky při postupné transformaci dat).

Pravidlo: do každé paměti alespoň jeden datový tok vstupuje a jeden vystupuje.

Dataflow

Dataflows are pipelines through which packets of information flow. Label the arrows with the name of the data that moves through it.

Dataflows Notations

Datový tok

- Datový tok (Data Flow) popisuje přesun skupiny údajů mezi jednotlivými částmi systému nebo mezi systémem a okolím.
- Na rozdíl od paměti reprezentuje data v pohybu.
- V případě obecného modelu může tok dat představovat i pohyb hmoty (materiál, zboží, ...).
- Názvy jsou voleny v souladu s typem přenášených informací.

Detaily o produktu

External Entity

- External entities are objects outside the system, with which the system communicates. External entities are sources and destinations of the system's inputs and outputs.

External Entity Notations

Aktér (Terminátor)

Aktér představuje zdroj a/nebo příjemce dat v okolí v okolí systému. Mohou to být osoby, objekty, případně i jiné systémy mimo analyzovanou oblast.

Lze je identifikovat dle rolí, které jsou vymezeny různými uživateli systému.

V rámci analyzované oblasti to jsou objekty nezávislé na modelovaném systému, ale se systémem komunikují.

Obchodní oddělení

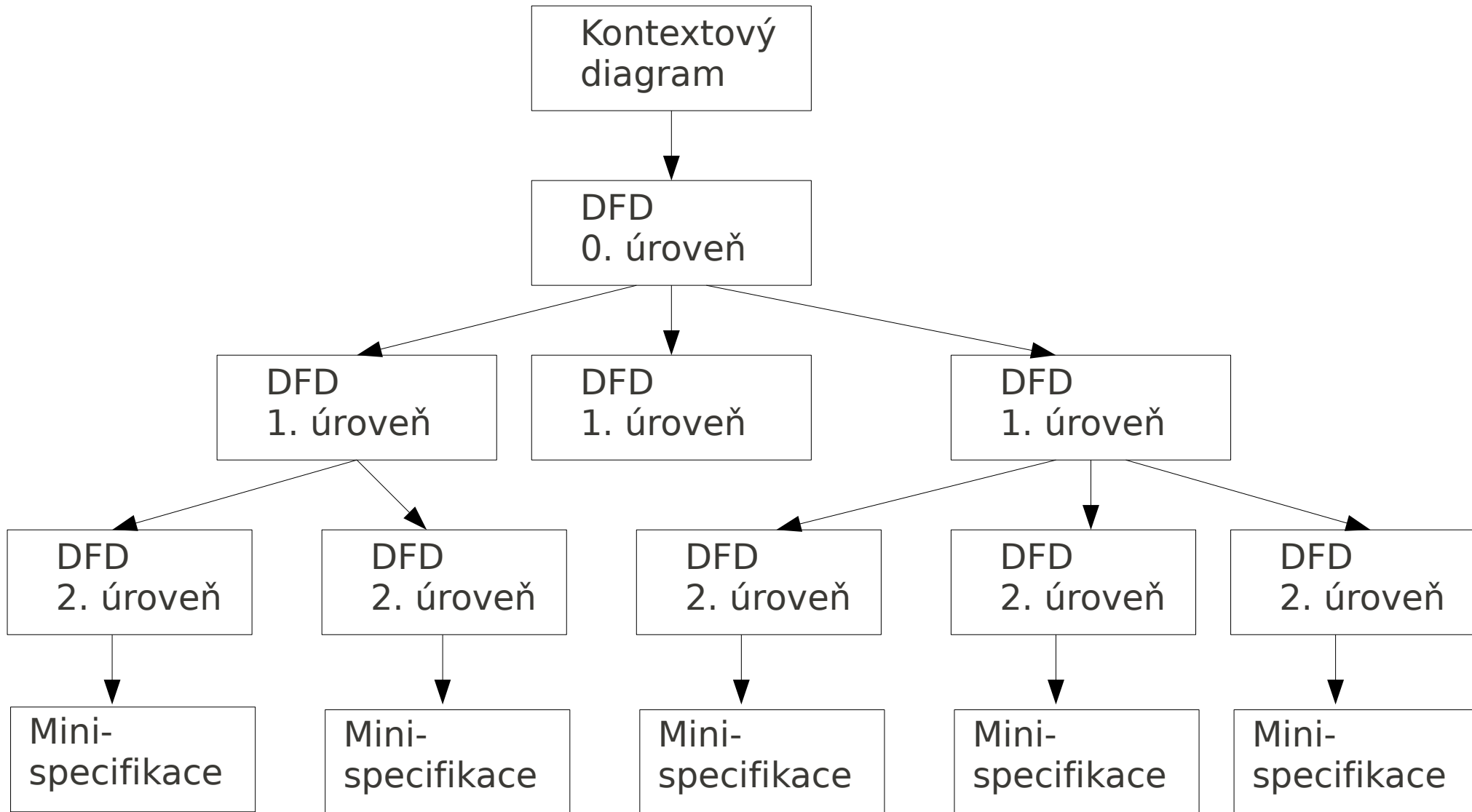
Pravidla pro aktéry

- Aktér se nachází mimo modelovaný systém.
- Tok mezi aktérem a procesem charakterizuje rozhraní systému.
- Chování aktérů je nezávislé na analytikovi, nezkoumáme je.
- Pokud se vztahy mezi aktéry ukáží důležité pro chod systému – zahrneme je do modelu jako procesy, změníme strukturu DFD.

Postup Top-Down

- Rozklad shora dolů
- Nejvyšší úroveň – kontextový diagram.
- N-tá úroveň – rozklad na každé úrovni zpodobňuje procesy z vyšší úrovně.
- Vytváří se hierarchická reprezentace.
- Systém reprezentujeme pomocí stromové struktury, kdy kořenem stromu je nejvyšší úroveň modelovaného systému.

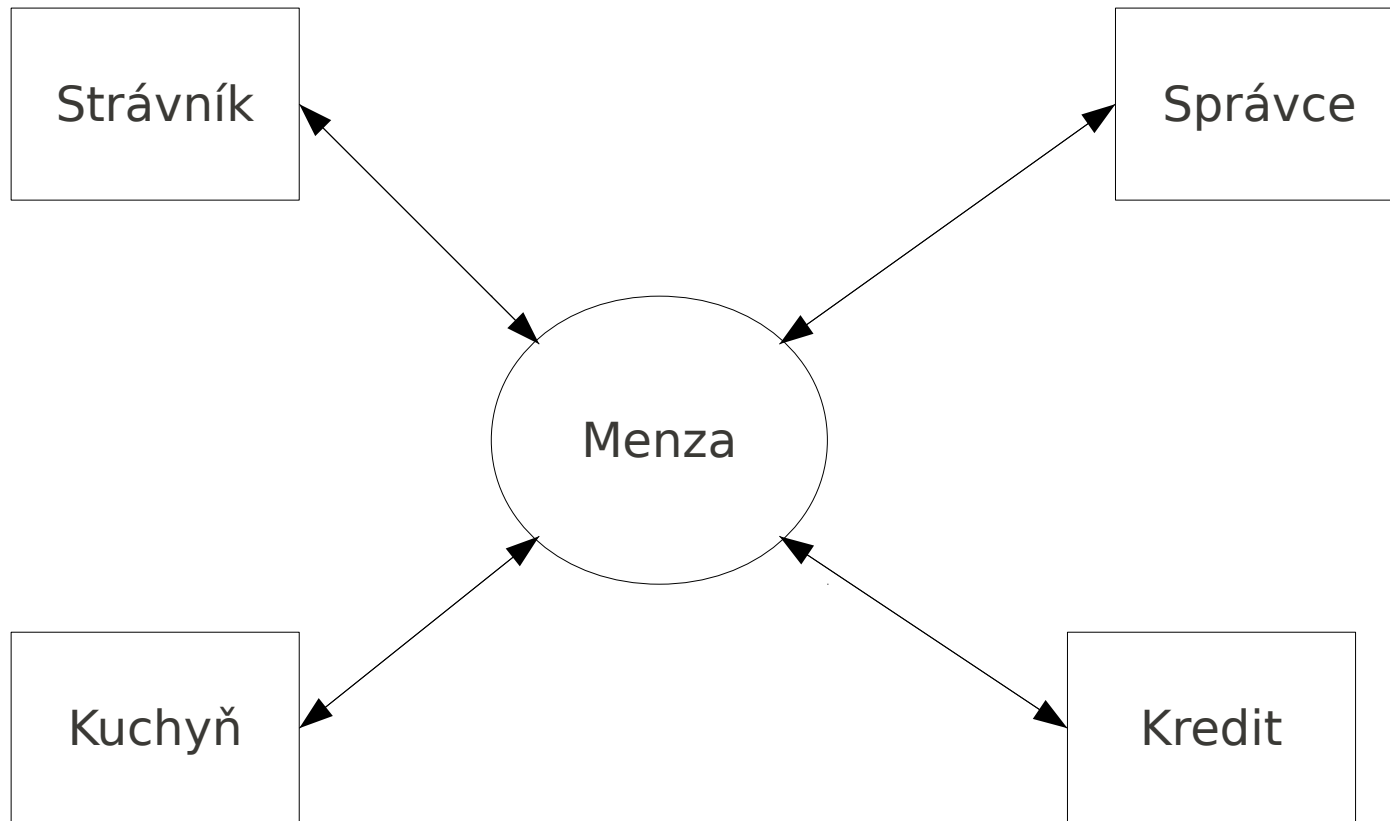
Hierarchie diagramů

Kontextový diagram

- Má zvláštní postavení mezi DFD, často je zařazován mezi modely vnějšího chování systému.
- Je zobrazen jako jediný proces s návazností na vnější svět, zobrazují se zde hranice systému a všechny typy terminátorů.

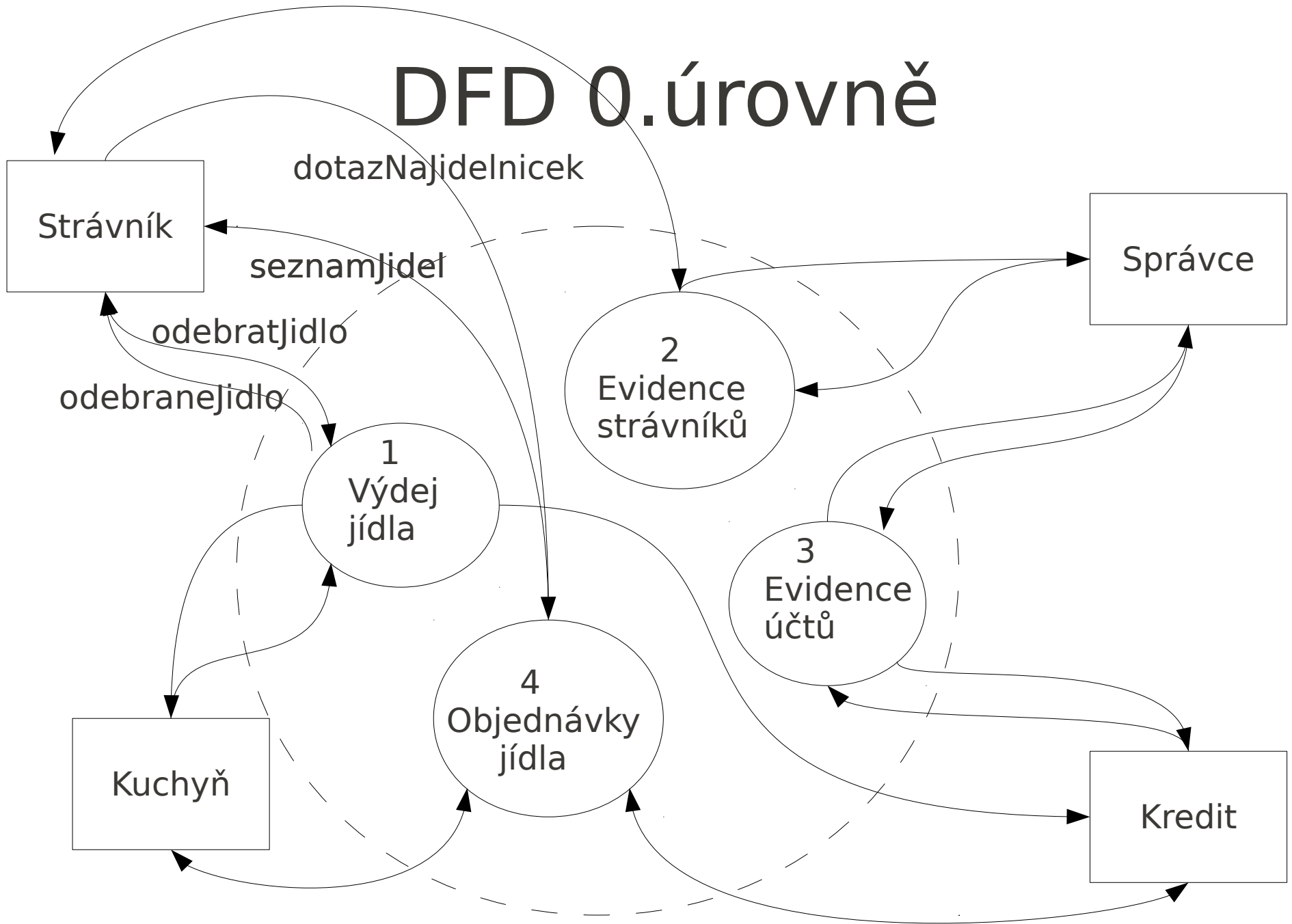
Kontextový diagram

DFD úrovně 0

- DFD systému na 0. úrovni rozloží systém na několik hlavních subsystémů.
- V celé reprezentaci rozkladu se doporučuje dodržovat takzvané pravidlo sedmi (jeden diagram zobrazuje nejvýše 7 hlavních subsystémů).

DFD 0.úrovně

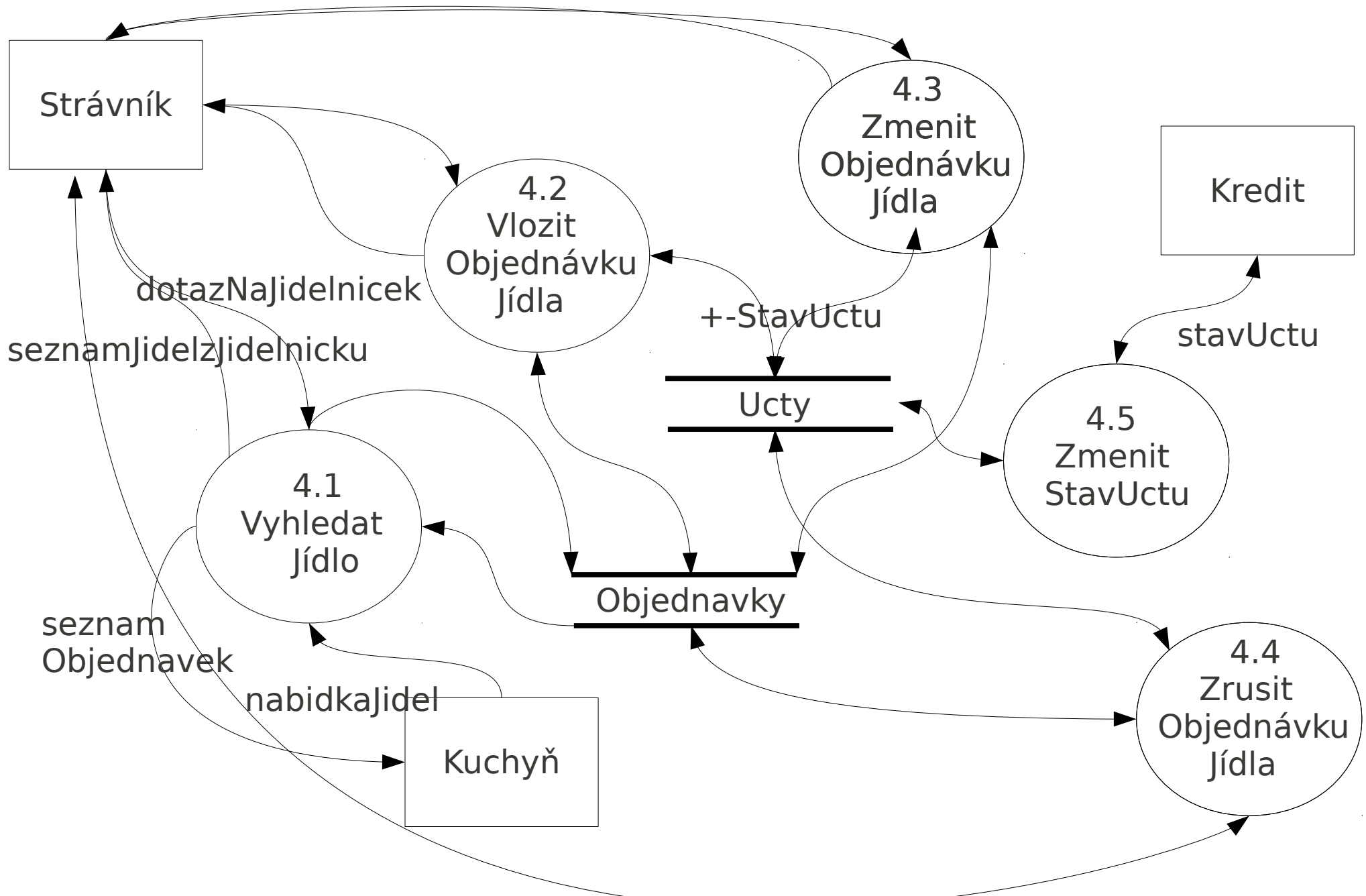

DFD úrovně 1

- DFD na úrovni 1 znázorňují podrobnější popis každého z hlavních subsystémů z úrovně 0 (jejich počet je tedy dán počtem rozeznávaných procesů z předešlé úrovně).

DFD 1.úrovně Objednávky jídla

DFD úrovně 2

- DFD úroveň 2, které podrobněji popisují jednotlivé funkce subsystémů z úrovně 1 (při dodržení pravidla 7 by jich nemělo být více než 49).
- Rozklad na nižší úrovně pokračuje obdobným způsobem až do té doby, kdy popisované procesy dosáhnou takové jednoduchosti, že je možné je popsat pomocí takzvaných minispecifikací.

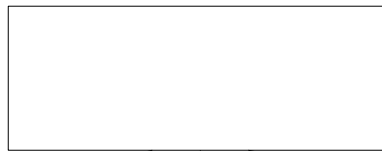
Pravidla pro tvorbu DFD

Číslování procesů:

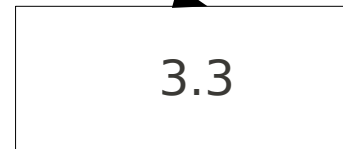
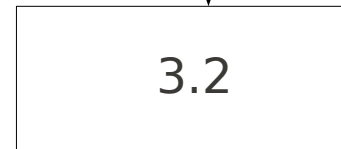
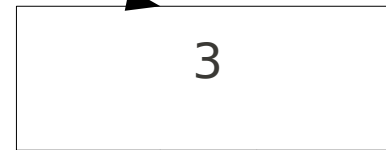
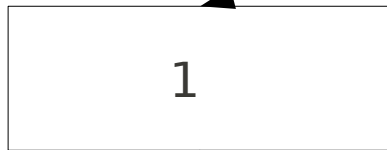
- kontextový diagram bez čísel,
- procesy na úrovni 0 se libovolně očíslovají, a toto označení se dodržuje u všech dalších úrovních,
- počet číslic určuje úroveň rozkladu,
- dodržování číslování jednoznačně určuje větev, do které daný proces patří.

Číslování DFD diagramů

DFD 0. úroveň

DFD 1. úroveň

Pravidla pro tvorbu DFD

- Názvy procesů - stručné a výstižné, jednoznačné, srozumitelné i uživatelům, je vhodné použít pojmů z daného oboru.
- Složitost jednoho DFD - formát na A4, přehlednost - dodržet pravidlo 7 (max. 7 uzlů).
- Formulace DFD - jasná a přehledná, z pohledu analytika i uživatele, návrháře.

Pravidla pro tvorbu DFD

- Konzistentnost DFD - s ostatními modely (E-R diagram, DD, STD, ...).
- Kontrola správnosti po technické stránce, vyváženost po stránce estetické.
- Kontrola DFD mezi jednotlivými úrovněmi (stejně vstupní a výstupní datové toky, ukončení rozkladu minispecifikacemi).

Pravidla pro tvorbu DFD

Pravidla pro datové toky.

- Perpetuum mobile – proces jen s výstupními datovými toky.
- Černá díra – proces, který má jen vstupní datové toky a žádné výstupní.
- Datové paměti mohou být propojeny jen pomocí nějakého procesu.
- Datový tok z/do terminálu musí procházet přes proces.
- Datový tok mezi procesy znázorňují jen přenášená data, nikoli volání funkcí.

Pravidla pro tvorbu DFD

Datový tok s tímž názvem může být v systému vícekrát, pokud znamená tentýž datový tok s tímtéž obsahem.

Pro pojmenování datových toků platí:

- jestliže tok z paměti přenáší celý výskyt dat, nemusí se pojmenovávat,
- přenáší-li se jeden nebo více celých záznamů, pojmenovává se stejně jako datová paměť,
- přenáší-li se pouze část záznamů, pojmenuje se jednoznačně jinak.

Minispecifikace

Popisují logiku každé z funkcí na nejnižší úrovni DFD v dané větvi.

- U některých modelů jsou zahrnuty do modelu DFD, někde jsou uváděny jako zvláštní model funkční analýzy.
- Pro ověření by bylo ideální použít formální jazyk, ale z důvodu komunikace s uživateli je vhodnější množina slov přirozeného jazyka.

Minispecifikace

Pravidla pro tvorbu minispecifikace:

- Každému elementárnímu procesu z poslední úrovně DFD odpovídá jedna minispecifikace.
- Minispecifikace popisuje postup, jak jsou vstupní data transformována na výstupní datové toky.

Minispecifikace

- Minispecifikace popisuje věcně postupy a pravidla, kterými se transformace řídí, ne však konkrétní implementaci těchto pravidel.
- Je nutné hlídat možné redundance, které by mohly při tvorbě minispecifikací vzniknout.

Minispecifikace - evidence výroby produktů

IF potvrzeni vyroby THEN

zapis do pameti SKLAD pocet vyrobenych kusu

IF prikaz k expedici THEN

SELECT:

CASE 1 (pocetKusuVeSKLADU >= pozadavekObchOddeleni):

vydej zboží

odepis ze skladu pocet kusu

CASE 2 (pocet kusu ve SKLADU < pozadavekObchOddeleni):

IF pocet kusu ve skladu je > 0 THEN

posli vse

nastav pocet kusu na 0

OTHERWISE

nic

zadost o dovyrobu

převzato z: <http://ananas.johny.cz/minispecifikace.htm>

Vztah mezi modely DFD a ER

Výsledek funkční analýzy může ovlivnit již hotovou datovou analýzu.

Po nadefinování minispecifikací je nutno ověřit, zda existují všechny datové prvky.

- Existují všechny atributy?
- Existují tabulky pro uložení mezivýsledků?

Nutno zasáhnout do datové struktury a doplnit o další potřebné prvky.

Zdroje

- <http://www.smartdraw.com/resources/tutorials/Data-Flow-Diagram-Notations>
- Structured Analysis and Systems Specification (DeMarco, 1978)
- http://www.yourdon.com/jesa/pdf/JESA_obqujljp.pdf
- <http://www.fi.muni.cz/~xprist/PB007/?page=0#cile>
- <http://ananas.johny.cz/minispecifikace.htm>